

Krediyle Gelen Para İffetsiz, Namussuz Paradır

Kur'an'da çok ağır ifadelerle bahis konusu edilen, kullananların kabirden şeytan çarpmış gibi kaldırılacakları haber verilen bir işlem: Faiz.

Peygamber aleyhisselamın Veda Hutbesi esnasında da yasak olduğunu vurguladığı ancak Müslümanlar olarak hayatımıza bir şekilde dâhil olan, zihinlerde soru işaretleri oluşturacak kadar müdahil olabilmiş bir zehir bu.

Faiz hakkında Rabbimizin çizdiği çerçeveye bizim algımız arasındaki mevcut fark nasıl oluştu hocam?

1- Allah'a şirk koşmak, bir; insan öldürmek, iki; zina, üç; faiz, dört. Bu sıralama çok önemlidir.

2- Kur'an-ı Azimuşşan, Allah Teâlâ'nın müminlere 'rehber' olarak tanıttığı bir kitaptır. Bu kitaba bakıyoruz, binlerce sene öncesinin olaylarını anlatıyor. Rehberimiz olan bir kitapta anlatılan sözgelimi Yusuf aleyhisselamın kuyuya atılması hadisesini sıradan bir olay diye okuyamayız. Öyleyse ağabey-kardeş arasındaki çekişme kıyamet günü gelene kadar herkesin dikkat etmesi gereken bir mevzudur: Her ağabey kardeşini kuyuya atabilecek niteliktedir, bir baba evlatları arasında eşit bir sevgi denklemi kuramayabilir ve bedelini hayatı boyunca sıkıntı olarak çekebilir.

Kur'an-ı Kerim, Lut aleyhisselamın kavmindeki çirkin işlerden bahseder. Bunları okurken biz "vay be... ne çirkin şeyler varmış tarihte..." diye düşünüp bırakırsak Kur'an'ı anlamıyoruz demektir. Anlamamız gereken, insanoğlunun o hâle düşebileceği ve esasen o insanlarla bizim aynı ciğer, kulak, kalp donanımını taşıdığımız gerçeğidir.

Aksi takdirde Kur'an yalnızca raflarda bekler durur.

Kur'an-ı Kerim zinayı, insan öldürmeyi, kumarı, yalanı ve başka çirkin işleri anlatır, faizi de bunlar arasında zikreder. Ama faizi anlatırken bir üslup kullanır ki insan öldürmeyi anlatırken kullandığı üslup ondan daha hafiftir. Âlimlerimiz bu inceliğe dikkat edegelmişlerdir.

Allah Teâlâ diğer günahlara işaret ederken ahiretteki tehditleri, insanların başına azap yağdırmak gibi ikazları kullanırken faize gelince ifade birden başkalaşır ve bu "Allah ile savaşmak" şeklinde nitelenir. Dahası bu bir süreklilik anlamı taşımaktadır.

Mukayese göstermektedir ki büyük günahlarda faiz yiyen ile başka herhangi bir büyük günahı işleyen arasında kayda değer farklılık vardır. Faiz birey tarafından işlendiği ya da topluluk çapında bulaşıldığında Allah'ı karşısına alıp öbür cepheye geçen birinin yaptığı olarak yorumlanmaktadır. Ve bulunulan cephedekiler olarak karşısında Allah ve Peygamberi ile savaşılmaktadır.

Fakat mesela zina, faizden daha ağır günah olduğu hâlde hakkında böyle bir ifade kullanılmıyor, işlenince insanın bataklığa düştüğü, ahirette cezasının çekileceği, dünyada da hayatın bereketsizleşeceği şeklinde karşılık buluyor yalnızca.

Şu sonucu kolaylıkla çıkarmak mümkündür ki faiz, Müslüman'ın karşı tarafa geçiş sinyalidir. Bu sinyalden dolayı da camiler, Kur'an kursları ya da Müslümanlık ile simgeleşen diğer alametler toplumun İslam toplumu olduğunu göstermez. Cami bankayı örtmeye yetmez. Bunun içindir ki bir İslam toplumunun stratejisinde zinasız, cinayetsiz cemiyet oluşturmak hedef olarak yer aldığı gibi faizsiz toplum da sloganlaştırılarak peşinden gidilecek gayeler arasındadır.

Sanki zinasız topluma herkes evet diyor da faizsiz toplum o kadar kesin kabul görmüyor gibi bir manzara da var denebilir mi hocam?

Evet, sorunumuz budur. Faiz adeta 'doğal bir ihtiyaç' seviyesine gelmiş ve kabul görmüş gibi bir telakki vardır ki felaket zaten budur. Faiz gitgide alternatifsiz bir sorun olarak benimsenmese dahi kabul edilmiş konuma ulaşmaktadır.

Peygamber aleyhisselam Efendimiz'in hadis-i şeriflerinde faiz çok ağır ifadelerle yer almıştır. İbni Mace'deki bir hadisi rivayeti tam sahih olmamakla beraber yine de ibret için bilmemiz faydalı olacaktır. Bu hadis faiz yemeyi Kâbe'nin dibinde zina etmeye benzetmekte hatta kişinin aynı zinayı annesiyle gerçekleştirdiği benzetmesini dillendirmektedir. Şüphe yok ki bu benzetme ümmet-i Muhammed'in faiz denen korkunç afeti nasıl algılaması gerektiğine işaret etmektedir.

Madem bu kadar tehlikeli bir şeydir, öyleyse içimize kapanıp ondan korunalım desek bu da konumuzun bir başka boyutunu bilmemizi gerektirir. Başka bir hadis-i şerif, faizin duman olup herkesi etkileyeceğini haber vermektedir. Bu hadisi o zamanlar dinleyen sahabe-i kiram belki de tam manada anlayamamış, herhâlde yakılacak bir ateşin dumanıyla ilişkilendirmeye çalışmışlardır ama biz günümüz teknolojisinin de gelişimini görenler olarak anlayabiliyoruz ki hadiste soluduğumuz havanın moleküllerine bile nüfuz edecek bir yayılmadan söz edilmiştir. Nitekim ekmek yiyoruz, hamurunda fırıncının kredi alarak açtığı dükkânının faizli parası kullanılmış.

Hadis-i şerifler toplum planında faizsiz bir zaman ve mekânın adeta imkânsızlığına işaret etmektedir.

Acaba faizin zina kadar reddedilememesi veya bünyelerde zinadan daha büyük oranda yer bulabilmesi hadislerin haber verdiği bu durumdan mı kaynaklanıyor?

Şayet Allah zina hakkında kullarını çok ağır tehdit ediyorsa bu uyarının karşılığı olacak kadar da içimize bir potansiyel koymuş, bünyemize istidat yerleştirmiş demektir. Rabbimiz bir tehdit ileri sürüyorsa bir vakıadan ötürü sürüyordur. Hiçbir annenin ağustos ayında sokağa çıkan çocuğuna palto giydirmeye çalışmaması nasıl bir gerçekse riski olmayan ortamlar için risk taşıyan uyarıları dillendirmemek de öyle bir gerçektir.

Örneğimizi bir kenara bırakıp faizin üzerinde Allah ve Resûlü aleyhisselam tarafından neden bu denli durulduğunu düşünebiliriz. Peygamber aleyhisselatu vesselam müminlerin arasından ayrılacağını, seneye buluşamayacaklarını hatırlattıktan sonra duygusal olarak herhâlde beş vakit namazı, ramazan orucunu, haccetmeyi vurgulayacağına yani çok önemli ibadetleri öne çıkaracağına dair oluşan beklentinin ardından bir de bakıyorsunuz ki şirkten, Müslüman'ın diğer Müslüman'ı öldürmesinden, ırk ayrımcılığından, faizden söz ediyor.

Faiz öyle sıra dışı büyüklükte bir günah addediliyor ki kıyaslamanın yardımcı olacağını düşünerek şöyle açıklayabiliriz: Günahlar tarif edilir, işleyenlerin boynuna yüklediği vebal anlatılırken yapan ve yapılan açısından ele alınır. Bir günah, mesela zina işlenirken zinacı açısından bir cezalandırmadan söz edilir. Fakat faize gelindiğinde çok yönlü bir sıralama söz konusudur: Faiz alan, veren, sekreteryayı yürüten, imza atan, parayı taşıyan, noterliğini yapan... hepsine toptan lanet ediliyor.

Hâlbuki zina eden birine sözgelimi elbise satmışlığı olan için lanet kapsamına girmek söz konusu değildir. Zina sıralamada faizden daha ağır günah olmasına karşın nihayetinde lokal bir suçtur, lokal incelemeyi gerektirir. Faiz ise öyle değildir: Dükkânını bankaya kiralayana, faizcinin kullandığı sekretere, bütün taraflara lanet ediliyor.

Bu kadar geniş çaplı lanet edilmesi hayrete şayan bir durum hocam...

Toplum nehy-i ani'l-münker (kötülükten alıkoyma) özelliğini kaybettiğinden faiz yayılabildiği için esasen lanetin temel sebebi burada aranmalıdır.

Üniversitenin hangi bölümünde tahsil gördüğünü sorup ekonomi ve işletme cevaplarını aldığım gençlere mezun olunca hangi iş alanında çalıştıklarını sorunca "banka" sonucuna ulaşıyoruz. Bu çocuğa anne-babası, o bölümde okuduktan sonra rızkını nerede bulacağını sormuyor. Artık cevaplar arasında "ama 'İslamî bankalar' da var" diye bir mazeret çeşidimiz de olduysa bile bunun mevcut bankalar arasında yüzde kaç ihtimalle gerçekleşeceğini elbette herkes hesaplayabilir. İslamî denen bankaların ne kadar İslamî olduğu ayrı bir konu olarak değerlendirilebileceği gibi zaten bu müesseselerin Türkiye'deki paranın %6'sını kontrol ettiği gerçeğini unutmamak gerekiyor.

Ezcümle İslam toplumu faize kapılarını açmış olduğundan, lanet de sadece faiz veren Yahudi'ye iniyor değildir; on binlerce çalışanı ve bir o kadar aracısı, yan tesirlisiyle topluca inmektedir. Üstelik bu sıradan bir kazazedenin "Allah belanı versin" türünden bedduasına benzemez, Peygamber lanetidir. Ümmet-i Muhammed bireysel çapta değil topluca faize savaş açmadıkça da lanetin kapsamından kurtulamaz.

Para ve maddî menfaat çok büyük bir hırstır, hocaların ve şeyh efendilerin nasihatleri bu hırsı kapatamaz. Müslümanlar namus konusundaki hassasiyetlerini para namusunda da göstermek zorundadırlar. Faiz namussuz paradır. Krediyile gelen para iffetsizdir, nikâhsızdır. Bir köydeki müminler edepsiz davranış sergileyen birilerini görünce buna karşı çıkıp sindirme refleksi gösteriyorlarsa aralarından birinin ansızın buluverdiği para konusunda da kollayıcı bir refleksten geri durmamalıdır.

Hadis-i şerifler faiz konusunda gayet hassasiyet göstermektedir. Müslüman bu hassasiyeti bir kenara bıraktığı zaman beraberinde içki, kumar, zina ve diğer büyük günahlar geliverir. Müslümanlar birbirlerini sözgelimi "sen hacca gittiğin hâlde bu dükkânını bir bankaya nasıl kiralarsın?" diye uyaracak mekanizmayı canlı tutmadıkları sürece sokak ortasında zina eden gençlere de dokunmayacakları aşamaya girmişler, alkollü düğüne müdahale etmeyecekler demektir.

Faizle beraber günah alanı genişliyor yani hocam.

Geniş daire kaybolunca orta daireye ulaşılacak tabii.

Müslüman toplumun lanetle ilişkisinden söz edilmesi nasıl bir şey peki? Müslüman toplum, Peygamber lanetinin kendi üzerine düşen payı konusunda neden duyarsız hâle geldi? Bu benim merakımı celp ediyor. Müslüman, kendisine bir şekilde dokunan faizin getirdiği Allah'a savaş açmak lanetinin farkına nasıl varacak? Ne korkunç bir şey bu!

Fakihlerimiz iki konuda son derece zorlanarak fetva verir: Kadın namusu ve iffetle ilgili konular, bir durumun zina olup olmadığı, talakın gerçekleşmesi, nikâhın sahih olması gibi mevzularda kılı kırk yararlar. İkincisi de faiz konusudur.

Ne yazık ki zamanımızda insanlara din adına yön verenler bunu en kolay konu hâline getirmiştir. İnsanlar zaten fetvasını buluncaya kadar bu konudaki arayışlarını sürdürme eğilimindedirler, hocalar da 'bir kolayını bulma' tavrının örneklerini ne yazık ki sergilemişlerdir. Faiz herkesin titiz olması gereken, son derece hassas konuşulabilecek ve hiçbir şekilde şakası yapılamayacak konulardandır.

Lanet ile ilgili başlığımızdan önce fikhî bir konuyu da zikretmeliyiz. Faiz dinimizde iki alt başlıkla ele alınır: 1- Parayı zamanla değerlendirme yani ayın birinden on ikisine kadar fiyatı artan bir paradan söz etme. 2- Kur'an-ı Kerim, hadis-i şerifler ve fikhın ele aldığı; altın, gümüş ve temel gıda maddelerinde değerlendirmeyi aynı cins üzerinden farklı yapma. Mesela bir ton buğdayı bir ton yüz kilo buğdayla

değiştiremeyiz. Bir ton buğday alan biri bunu bir ton yetmiş beş kilo olarak geri vermeye kalkarsa bu faizdir.

Komşusundan bir çay bardağı tuz alan biri borcunu ertesi gün bir buçuk bardak tuz olarak ödese bu faize girer. Fakat mesela anne kızına, “komşumuz dar zamanda bize yardım etmişti, biz şimdi ona çay bardağıyla değil de su bardağıyla tuz verelim” dese bu faiz değildir, ikram olduğundan ve karşı tarafın böyle bir beklentisi olmamasından, pazarlıktan söz edilmemesinden dolayı.

Altın ve gümüşte de iki kriter çok önemlidir:

1- Yüz gram olan eski bileziği verip iyi bilezikten doksan beş gram almak haramdır. Yüz gramın satılması, yeni alınacak olanın parayla alınması gerekir. Yüz gram bilezik verip doksan beş gramlık bir tane alınmaz.

2- Kuyumcu nakit satmak zorundadır. Altın ve gümüşte taksit söz konusu edilemez. Mesela ben kuyumcuya gidip iki bilezik satın almış olayım. Fakat yanımda para olmasın. Kuyumcuya “yanımda yok, parayı sana kızımınla göndereyim” desem bu bile caiz değildir. Alışveriş o esnada bitmelidir.

Altın ve gümüş konusunda böyle bir hassasiyet vardır. Bu sebeple kuyumcu kardeşlerimize tıpkı abdest ile alakalı incelikleri öğrendikleri gibi bir şekilde kuyumculuk fikhini de öğrenmelerini öteden beri tavsiye ederiz. Kasaplığın bir fikhî nasıl ki vardır, hayvanın yenmeyecek bölgeleri ve nasıl kesileceği kasap tarafından bilirse kuyumculuk için de böyle bir ince ayar fikhî söz konusudur. Kuyumculuğu özellikle zikrediyoruz ki bu meslek üzerindeki hassasiyet diğer mesleklerde olduğundan daha incedir.

Kıyamet günü vebalden kurtulmuş olmak isteyen kuyumcular bu mesuliyeti hemen şimdiden almak zorundadır. Benim tanıdığım kuyumculardan bazıları bu mesleğin fikhî sorumluluklarını öğrenince başka meslekte yol almayı tercih etmiş, kıyamet gününde vebal altında olmaktan çekinmişlerdir. Bankalar arasında faizsiz işlem yapanların altın hesabı açanlarında yine sıkıntılı durumlardan söz etmek mümkündür. Kredi kartıyla altın-gümüş almanın imkânsız olması da böyledir çünkü kredi kartı bugün satın alıp daha sonra ödeme üzerine kurulu bir satış işlemidir. Kredi kartındaki satış, paranın anında ödenmesi yani havale gibi aktarılması durumunda caiz olabilir.

Faizsiz işlem yürüten bankaların altın hesabının hangi fakihin fetvasını teminat olarak gösterdiği bu bakımdan önemlidir. İzin hangi hocadan veya danışma kurulundan alındığına dair beyanını müşteriye göstermelidir.

Konumuzun içeriğindeki ‘lanet’ ile ilgili de birkaç cümle söyleyelim isterseniz hocam. Bundan payımıza bir şey düşmemesi için nasıl bir Müslüman hassasiyeti lazım?

Bu ümmetin en az namus kadar tehlikeli ihtimaller içeren bir konusu olarak faizin, Kur’an’ın neden daha ilk cüzünde Allah Teâlâ tarafından önümüze konduğunu tefekkür etmemiz gerekiyor. Hoca efendiler yılda elli iki defa huzurumuzda hutbe okuyorlar, onlara bu dinde hep mi çiçek, gül, destan... olduğunu sormamız gerekiyor. Elbette bir hoca efendi ekonomik konu olduğu için faizle ilgili meseleleri anlamıyor da olabilir ama Diyanet’in ilmihâlinden okuyarak Müslümanlar’ın zihnini hareketlenmeye teşvik edebilir.

Müftü efendilere defaatle sormuş ve öğrenmişim; imamların faizle ilgili konuları anlatması, insanları bununla ilgili uyarmasında kanunen suç teşkil edecek bir durum yok. Banka ismi zikredilirse riskten söz edilebileceğini söylüyorlarsa da zaten bizim kastettiğimiz böyle bir ayrıntı değildir, banka ismi vermek doğru olmaz. Hoca efendiler faiz meselesinin toplum nezdinde unutulmasından kıyamet günü mesuldürler.

Bu da hocalarımızın kulağına küpe olsun.

Cemaatimizin de kulağına küpe olsun. Çünkü dinde hep mi ahlak konuları var, başka hiç mi bir şey yok diye onların da düşünüyor olmaları gerekir.